

ЕКОЛОГІЧНИЙ ОБЛІК ЯК ІНСТРУМЕНТ ДОСЯГНЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

*Танасієва М. М., к.е.н., асистент кафедри обліку, аналізу і аудиту
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича,
м. Чернівці, вул. Коцюбинського, 2, Україна
m.tanasiyeva@chnu.edu.ua*

Екологічні проблеми, які є невід'ємною складовою розвитку сучасних економічних моделей, вимагають формування екологічно свідомої діяльності підприємств. Екосистеми, будучи основними елементами середовища, мають складні набори позитивних і негативних зворотних зв'язків і, отже, можуть відповідати непередбачуваним чином. Різноманітність послуг екосистем, а саме підтримка, забезпечення, регулювання та культура, значною мірою впливають на суспільство. Деякі з них мають вирішальне значення для безпеки людини, якості життя та здоров'я. Для прийняття надійних рішень для довгострокової перспективи керівники підприємств повинні передавати належну та достовірну інформацію як про тенденції розвитку екосистеми, так і про екологічний профіль власної господарської діяльності.

Справді, необхідний перехід до екологічно безпечної діяльності викликає витрати підприємств на поліпшення стану довкілля. У той же час Міжурядова робоча група експертів з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та звітності (ISAR) заявляє, що незважаючи на більшу необхідність у більш точних даних про вплив на навколишнє середовище, у річних звітах підприємств немає відповідного відображення (Міжнародні стандарти аудиту, 1999). Традиційна система бухгалтерського обліку з багатьох точок зору не підходить для повного віддзеркалення екологічних впливів підприємства та управління навколишнім середовищем й належного здійснення контролю. Головний його недолік полягає в методології бухгалтерського обліку, яка досі сильно орієнтована на управління витратами та доходами, акцентує свою увагу на виробничих процесах у вузькому сенсі, на продуктивності, процесах та виробництві.

Досвід країн ЄС дає нам гарний приклад наукового обґрунтування та надійних рекомендацій щодо формування системи екологічного обліку. Беручи до уваги, що екологічний облік все ще формується, не існує єдиного, загального підходу до визначення його економічного змісту. Цей термін використовується як на рівні статистичного обліку, так і на рівні бухгалтерського обліку. На рівні підприємства екологічний облік розглядається в контексті методів управлінського та фінансового обліку з метою зовнішнього використання, а також для аналізу надходжень і видатків господарської діяльності.

Отже, традиційна система обліку фінансових показників має доповнюватися балансами, аналізом матеріальних потоків та іншими екологічно орієнтованими інструментами, що дасть можливість чітко визначити вплив діяльності підприємства на навколишнє середовище. Таке розширення традиційної системи бухгалтерського обліку спонукає до прийняття рішень не тільки з фінансової короткострокової перспективи (в інтересах акціонерів), але й із урахуванням довгострокового використання потенціалу підприємства. Тобто, забезпечення нового рівня якості стратегічного планування та контролю з метою поступової орієнтації підприємства на курс «сталого розвитку», що забезпечує екологічну ефективність та еко-справедливість.

Існує три ключові елементи екологічного обліку: 1) збір та підготовка екологічно значимих даних такими засобами: диференціація та розширення традиційної бухгалтерської системи (наприклад, структурування обліку різних видів витрат і місць їх виникнення, розширений облік інвестицій, аналіз фінансових результатів, розрахунок зовнішніх витрат, специфічних для конкретного підприємства); розширення фінансового обліку через розробку і розрахунок матеріальних балансів; розробка системи екологічних індикаторів для планування та контролю еко-ефективності підприємства; 2) система екологічного контролю з постійним плануванням, управлінням, контролем в рамках загального контролінгу (у тісних відносинах зі стратегічним плануванням і контролем); 3) еко-аудит як внутрішній і зовнішній перегляд з метою нагляду за функціональними можливостями та ефективністю системи екологічного менеджменту.

Облік і підготовка даних про навколишнє середовище створюють основу екоконтролю, підтримують екологічно і соціально відповідальне управління підприємством. Зрештою, масштаби, інтенсивність та цілі екологічно-орієнтованого обліку формуються завдяки екологічній політиці підприємства.

Реалізація екологічного обліку на підприємствах вимагає створення нового типу експертів, які здатні приймати рішення з урахуванням економічної ефективності, соціальної справедливості та цілісності навколишнього середовища.